

Het Zuidelijk spitskopje *Conocephalus discolor* in Zuid-Holland

Het is zeer interessant om de verspreiding van het zuidelijk spitskopje te volgen. Daarom roepen we op tot gerichte waarnemingen op geschikte plekken.

Het zuidelijk spitskopje (*Conocephalus discolor*, Thunberg, 1815) is een kleine, langvleugelige sabelsprinkhaan die nog maar kort in Nederland voorkomt. Het dier lijkt sterk op het gewoon spitskopje (*C. dorsalis*) en is afkomstig uit het nabije buitenland (het zuidelijkste puntje van België en Luxemburg en de omgeving van Frankfurt in Duitsland). Na de eerste waarneming in 1990 heeft de soort zich gestaag uitgebreid over grote delen van Zuid en Midden Limburg en heeft daarbuiten ook populaties opgebouwd in het oostelijk rivierengebied en de Achterhoek (KLEUKERS, 2003). In KLEUKERS (2003) staat op het kaartje van het zuidelijk spitskopje een eenzame stip in het westen van het land afgebeeld. Het betreft een waarneming van een mannetje op Oostvoorne in 1994 door Kees Mostert. In 1995 werd een populatie ontdekt op Noord-Beveland, wat voorlopig de laatste waarneming zou worden in het westen van het land (KLEUKERS *et al.* 1997; KLEUKERS, 2003).

RECENTE WAARNEMINGEN IN ZUID-HOLLAND

Tijdens diverse inventarisaties werden zuidelijke spitskopjes opgemerkt (zie tabel 1). De dieren werden -steeds in klein aantal- aangetroffen in vegetaties met hoge grassen of met heen (*Bolboschoenus maritimus*), zowel op vochtige als uitgesproken droge plaatsen.

UITBREIDING VERWACHT

Op basis van de waarnemingen in 2003 en 2004 kan worden gesteld dat het zuidelijk spitskopje zich heeft gevestigd in Zuid-Holland. Grote, vlakdekkend voorkomende populaties zijn nog niet aangetroffen en op diverse goed onderzochte locaties rond Leiden, Oostvoorne, Hoek van Holland en Rotterdam is de soort momenteel zeker afwezig. Ook in de Amsterdamse Waterleidingduinen (NH), waar door W. Kerkhof intensief wordt geïnventariseerd, is het Zuidelijk spitskopje nog niet aangetroffen.

Gezien het succes van de soort in Limburg, waar het zuidelijk spitskopje op de meeste geschikte locaties kan worden aangetroffen (WILLEMSE, 2000) lijkt een verdere uitbreiding in de regio te verwachten.

AANZIENLIJKE AFSTANDEN

Het is de vraag hoe het zuidelijk spitskopje de regio heeft bereikt. Mogelijke routes zijn menselijk transport (ook van eieren in plantmateriaal) of zelfs via eieren in met de grote rivieren meegestroomde stengels. Aannemelijk is echter ook dat deze spitskopjes vliegend aanzienlijke afstanden kunnen afleggen, zeker de extra-langvleugelige exemplaren.

Toch zijn de afstanden naar potentiële bronpopulaties groot. Tussen Zuid-Holland en het oostelijk rivierengebied kon de soort tot nu toe niet worden aangetoond.

Ook tussen Zuid-Holland en het aaneengesloten verspreidingsgebied in Vlaanderen zijn maar weinig waarnemingen bekend. De enige bekende populatie, die op Noord-Beveland, is na de ontdekking niet meer gevolgd.

OPROEP

Het is zeer interessant om de eventuele verdere verspreiding van het zuidelijk spitskopje in Zuid-Holland (en de rest van Nederland) goed te volgen en we roepen daarom op tot gerichte waarnemingen op geschikte plekken. In principe komen alle zonnig gelegen opgaande vegetaties met hoge grassen of andere geschikte stengels in aanmerking.

Zuidelijk spitskopje.
TEKENING: HARRIE WIJNHOFEN,
OVERGENOMEN UIT 'DE NEDERLANDSE FAUNA 1, DE SPRINKHANEN EN KREKELS VAN NEDERLAND'

Een batdetector (afgesteld op 30-35 kHz) vergroot de kans dat je spitskopjes vindt sterk. Van de determinatie van mannetjes kun je zelf een punthoofd krijgen. Maak foto's of verzamel een individu, en probeer ook de vrouwtjes op te sporen; deze zijn eenvoudig van het gewoon spitskopje te onderscheiden door de vorm van de legboor. Waarnemingen kunnen worden gestuurd naar de EIS-werkgroep sprinkhanen (zie daarvoor www.naturalis.nl/eis) of naar de auteurs.

Bart Achterkamp
Fultonstraat 70, 2562 XJ Den Haag
Floris Brekelmans
Bureau Stadsnatuur Rotterdam
Postbus 23452, 3001 KL Rotterdam

Met dank aan R. Kleukers voor het bundelen van recente waarnemingen en K. Mostert voor aanvullende informatie.

Literatuur

KLEUKERS, R.M.J.C., E.J. VAN NIEUKERKEN, B. ODE, L.P.M. WILLEMSE & W.K.R.E. VAN WINGEDEN (1997). *De sprinkhanen en krekels van Nederland (Orthoptera)*. Nederlandse Fauna 1. Nationaal Natuurhistorisch Museum, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.
KLEUKERS, R. (2003). *Sprinkhanen en krekels (Orthoptera) in de periode 1996-2002*. In: *Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen 2003*. EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie.
WILLEMSE, F.M.H. (2000). De uitbreiding van het zuidelijk spitskopje *Conocephalus discolor* in Zuid-Limburg (Orthoptera: Tettigoniidae). *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 12: 17-31.

Tabel 1. Waarnemingen van het zuidelijk spitskopje in Zuid-Holland.

locatie	coördinaten	datum	waarnemer	aantal
Oostvoorne	66-434	22 augustus 1994	K. Mostert	1 man
Rotterdam	92,5-442,5	24 augustus 2003	F. Brekelmans	1 man
Maasvlakte	60,5-440,5	5 september 2003	F. Brekelmans & K. Mostert	2 man
Den Haag	76,2-454,5	1 & 9 augustus 2004	B. Achterkamp	3 man, 1 vrouw
Zoetermeer	96,9-451,5	6 augustus 2004	F. Brekelmans	7 man, 2 vrouw